

POZNÁMKY K NEJČASTĚJŠÍM PROBLEMATICKÝM PRAVOPISNÝM JEVŮM:

A) ZÁSADY TÝKAJÍCÍ SE GRAFICKÉHO ZÁPISU TEXTŮ:

Mezera se dělá vždy po čárce v souvětí nebo na konci věty po teče či jiném znaménku, nikdy před znaménkem!

Správně:

Jdeme domů, kde už čekají rodiče.

Jdeme domů. Tam čekají rodiče.

Mezi díla Leoše Janáčka patří: opera Věc Makropulos, Zápisky z mrtvého domu, ...

Chybně:

Mezi díla Leoše Janáčka patří :

Jdeme domů . Tam už čekají rodiče .

Mezera se dělá po číslovce řadové a většinou i v datech:

Slavnost k 50. výročí

Dne 20. května 2012

20. 5. 2012

Mezera se dělá **ZA** znaménky, nikoliv **PŘED** znaménky, za tj. čárkou, dvojtečkou, mezera se nedělá mezi závorkami ani mezi závorkou a následujícím znaménkem:

Správně:

Na schůzi vystoupili: pan Novák, pan Horák a další, (nikdo neprotestoval).

Chybně:

Na schůzi vystoupili : pan Novák, pan Horák a další, (nikdo neprotestoval) .

Uvozovky a znaménka v přímé řeči:

Pozor! Přímá řeč končí vždy uvozovkami, nikdy znaménkem!! První uvozovky jsou vždy dole, druhé nahoře!!!

Bartók napsal: „Abych byl upřímný, v poslední době jsem opravdu pochyboval, že ještě budu vůbec schopný něco komponovat.“

Když je za přímou řečí uvozující věta, je oddělena čárkou takto:

„Je to mistrovský kus, ale není to balet,“ sdělil Ravelovi impresáριο.

Pomlčka versus spojovník:

Pomlčka obvykle bývá užívána ve funkci oddělování částí projevu, místo čárky ohraničující vsuvku či přístavek. **Pomlčka se odděluje mezerami:**

Leoš Janáček – největší moravský skladatel – se angažoval v kulturním životě města Brna.

Pomlčka může nahrazovat čárku oddělující věty nebo části vět. Jejím užitím zpravidla více zdůrazníme sdělení, které bychom běžně oddělili čárkami: Tato kniha – vydaná ještě před válkou – je opravdu úžasná. **Pomlčka v datech:** 1. 1. 1998 – 31. 12. 2018.

Spojovník se píše bez mezer (výrazy jím spojené tvoří těsný významový celek):

česko-německé vztahy, Rimskij-Korsakov

Dělení slov při psaní na počítači:

Slova mechanicky nedělte, při konečných úpravách textu třeba nezůstane na konci řádku, a rozdělovník tedy musí být stejně mechanicky odstraněn. Textový editor celá slova posune na další řádek sám. Spojky a předložky na konci řádku jsou už v počítačovém textu tolerovány.

Tzv. NORMOSTRANA obsahuje 1800 znaků i s mezerami.

B) NEJČASTĚJŠÍ PRAVOPISNÉ CHYBY:

1) Podmiňovací způsob:

V češtině neexistují tvary by jsi, by jste, ale BYS, BYSTE (abys, abyste, kdybys, kdybyste).
Tedy: *Prosím, abyste byl tak laskav a sdělil nám, ...*

Chybně:

Prosím, aby jste byl tak laskav...

2) Psaní číslovek:

Za řadovými číslovkami musí být vždycky tečka: 50. výročí

PŘI PSANÍ ČÍSLIC NEPOUŽÍVÁME POMOCNÉ KONCOVKY-TI, -TÝCH APOD!

před 50 lety, v 5 metrech, v 50. letech

V běžném textu je vhodnější uvádět početní údaje zpravidla slovem, nikoli číslicí.

„Nakladatelství představilo na knižním veletrhu celkem sedmnáct nových knih.“

Chybně:

před 50ti lety, v 5ti metrech, v 50tých letech

3) Psaní zkratk:

zkratka pro pana je p.

POZOR! Zkratka pro paní je pí (bez tečky). Tedy: p. Novák, ale pí Nováková.

Chybně:

p. Nováková, pí. Nováková

Jak je to s tečkou za zkratkami?

Píše se, jen když jsou slova opravdu zkrácena. Např. (například), hod. (hodina).

Nepíše se, když se zkratka skládá z prvního a posledního písmene: pí (paní), fa (firma). Firma se navíc skloňuje i ve zkratce (podobné zkratky jsou obvyklé zpravidla v úředních zápisech či úřední korespondenci, nikoli v odborném textu nebo neutrálním běžném sdělení):

Specifické (spíše úřední texty):

Pomohla nám fa pana Nováka.

Za podpory fy (firmy) pana Nováka.

4) Zapisování času:

Používá se tečka, ne dvojtečka, a píše se bez mezery: **Ve 14.30 (ne ve 14:30)**

Slavnostní zahájení: Pátek 17. 5. 2013 v 16 hodin

5) Dopis:

V dataci nepíšeme čárku: Brno 20. 5. 2012; V Brně 20. 5. 2012

Za oslovením píšeme čárku, pokračujeme malým písmenem. Můžeme také použít vykřičník (méně obvyklé), pak pokračujeme novou větou s velkým písmenem na začátku.

Neznáme-li přesného adresáta, můžeme použít univerzální oslovení:

Vážené dámy a vážení pánové, ...

(Pozor, použití jednoho přívlastku současně pro mužský i ženský rod je nesprávné.) **Chybně:**

Vážené dámy a pánové, ...

Podepisujeme se vždy nejprve křestním jménem, pak příjmením! Nenechte se zmást chybným a zažitým zlozvykem. Příjmení lze psát před jménem jen v abecedních seznamech a tam, kde je to přímo vyžadováno.

Koncerty také nemáme od Janáčka Leoše apod.!

Chybně: Novák Jan

Oslovování:

Oslovujeme-li někoho v dopise, velké písmeno u zájmena váš/Váš se už píše jen tehdy,

chceme-li vyjádřit vztah úcty (ať osobní nebo formální). Použijeme je třeba v dopise s adresným poděkováním konkrétnímu sponzorovi, v dopise primátorovi, prezidentovi, a to i v množném čísle.

Užíváme tituly, vyšší hodnotu má označení funkce: prof. MgA. Ing. Ivo Medek, Ph.D. >> *Vážený pane rektore, nikoliv vážený pane inženýre* (při užití titulu není nutné psát i jméno).

V běžných textech se už velká písmena u zájmen nemusejí používat, např. v neosobním článku v časopise nebo v přepisu rozhovoru. **Zdvořilostí v dopise však nic nezkažte!**

V češtině existuje **5. pád (vokativ)**. Při oslovení jej používejte, jinak se jedná o žoviální, až **nezdvořilou mluvu**: *pane Nováku*, **chybně**: *pane Novák*.

Pozor! V češtině existuje střídání souhlásek před vokály E, I: (např. kniha – v knize, hoch – hoši). Podobně i u vokativu: *pan Richter – pane Richtře, pan Šnajdr – pane Šnajdre*

Při ukončení dopisu píšeme ze závěrečnou formulí tečku:

Přeji Vám krásné sváteční dny. Jan Novák

Pokud formule nemá podobu věty, nepíšeme nic: *S přáním krásného zbytku dne Jan Novák*

Za podpisem tečku nepíšeme!

Častá chyba v e-mailové korespondenci:

S přáním hezkého dne, Martina Nová

S pozdravem, Jan Novák

6) Přivlastňovací zájmeno svůj:

Používejte je, je to hezká specialita češtiny. Vyhněte se tak **chybným** novinářským nesmyslům typu: „*V hotelu je Karel Gott s přítelkyní a Karel Svoboda s jeho těhotnou manželkou.*“

SPRÁVNĚ: „*V hotelu je Karel Gott s přítelkyní a Karel Svoboda se svou těhotnou manželkou.*“ (Chybné znění je převzato z TV NOVA z roku 2004.)

„*Auto srazilo malého chlapce 20 metrů od domu své babičky.*“ (TV NOVA, 18. 5. 2013)

ZÁJMENO SVŮJ SE POUŽÍVÁ, KDYŽ SE PŘIVLASTŇUJE PODMĚTU:

Tedy: *Ve své bakalářské práci se pokouším o zhodnocení rozdílných přístupů k interpretaci Rachmaninovova Klavírního koncertu č.3 d moll. Vážení občané, uklízejte po svých psech.*

Hrál jsem na svůj nástroj.

Často a chybně: *V mé bakalářské práci se pokouším...*

7) Velká písmena:

Brňan, Brňané, Brněnští, ale brněnská děvčata, brněnské ulice

Janáčkovy postavy, Smetanovy motivy, ALE janáčkovské postavy, smetanovské motivy, smetanovci.

8) Používání přivlastňovacích adjektiv:

Přivlastňovací adjektiva píšeme s velkým písmenem:

známé Janáčkovy opery (Neužíváme 2. pád: opery Janáčka, a už vůbec ne Janáčka opery!)

Druhý pád použijeme při užití jména i s příjmením – pak píšeme opery Leoše Janáčka

Pozor na koncové I/Y: Janáčkovy opery (ty opery) Janáčkoví přátelé (ti přátelé);

ve 3. pádu odvozeném od jména je vždy „měkké“ –OVI (věnováno Leoši Janáčkoví, připisováno Georgu Friedrichu Händelovi) koncovka – ovi se užívá až u posledního jména: *panu profesoru Petru Jiřímu Hanákoví, skladateli Antonínu Dvořákoví*

9) Interpunkce:

Nezapomínejte na obou koncích oddělovat vložené **věty vedlejší:**

Opera Její pastorkyňa, která měla premiéru roku 1904 v Brně, si na své pražské uvedení musela počkat ještě řadu let.

Odděluje důsledně v souvětí věty, které **nejdou v poměru slučovacím**:

Co není jazykové promluvě vlastní, je skutečnost, že hudba může proudit v několika liniích současně.

Pozor na psaní čárky **před spojkou a** v poměru důsledkovém:

Mozart trpěl nouzí, a tak psal i díla na objednávku.

Pozor na psaní čárky **před spojkou a** v poměru podmiňovacím:

Příští týden mám vést tvůrčí dílnu v Brně, a pokud budu mít čas, rád bych se s tebou viděl.

Pozor na psaní čárky **před spojkou a** v poměru odporovacím:

Celé dny cvičí, a ta skladba mu nejde!

Oddělování **přístavku**:

Leoš Janáček, světoznámý hudební skladatel, žil a pracoval v Brně. Hosty uvítal David Mareček, ředitel České filharmonie, a seznámil přítomné s programem koncertu.

Pozor na falešné přístavky:

Častá chyba: Ředitel naší ZUŠ, Jan Novák, se zúčastnil konference konzervatoří. Rektor JAMU, Ivo Medek, přednesl slavnostní projev. (jméno není přístavkem.)

Jako přístavek se odděluje např. titul Ph.D. – viz poděkování v závěrečných pracích:

Děkuji panu prof. PhDr. Janu Slezákovi, Ph.D., za obětavost a cenné rady...

Správně: Ředitel naší ZUŠ Jan Novák se zúčastnil konference konzervatoří. Rektor JAMU Ivo Medek přednesl úvodní slavnostní projev.

Užívání tečky:

Jestliže věta končí jakoukoli zkratkou s tečkou, další tečka se na konci věty už nepíše, věta tedy končí jednou tečkou: *Salcburský festival proslavili Hugo von Hofmansthal, Max Reinhardt, Richard Strauss aj.*

